

PRADOLINY POMORSKICH RZEK
KONTAKTY KULTUROWE I HANDLOWE
SPOŁECZEŃSTW W PRADZIEJACH
I WCZESNYM ŚREDNIOWIECZU

pod redakcją

*Mirosława Fudzińskiego, Witolda Świętosławskiego
i Wojciecha Chudziaka*

Gdańsk 2017

Redaktor wydawnictw MAG
Ewa Trawicka

Redakcja
Mirosław Fudziński, Witold Świętosławski, Wojciech Chudziak

Prace opiniowali do druku
Prof. dr hab. Tadeusz Galiński
Dr hab. Mirosław J. Hoffmann
Prof. dr hab. Jan Schuster
Prof. dr hab. Witold Świętosławski

Redakcja językowa
Jarosław Kurek

Tłumaczenia
Jan Schuster, Andreas Kieseler

Projekt okładki i skład
Lidia Nadolska

Na okładce
Pradolina Wisły na wysokości Chełmna. Fot. W. Stępień, modyfikacja komputerowa J. Ossowska

Adres Redakcji
Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
ul. Mariacka 25/26, 80-833 Gdańsk
Tel. 58 322 21 00; fax 58 322 21 11
www.archeologia.pl
sekretariat@archeologia.pl

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

© Copyright Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
2017 Gdańsk, Poland

PL ISBN 978-83-85824-76-3

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Zbigniew Bukowski Wprowadzenie do problematyki	15
Jacek Woźny Symbolika i magia żywiołu wody w światopoglądzie archaicznym	27
Jacek Kabaciński Przejawy kontaktów międzykulturowych na stanowisku wczesnomezolitycznym w Krzyżu Wielkopolskim	37
Agnieszka Czekaj-Zastawny, Jacek Kabaciński, Thomas Terberger Kontakty późnomezolitycznych społeczności Pomorza z rolniczymi kulturami Europy Środkowej na podstawie stanowiska w Dąbkach	53
Marcin Bigos, Dobrochna Jankowska, Jacek Wierzbicki Z badań nad wykorzystaniem dolin rzecznych północnej części Pomorza Środkowego przez społeczności epoki kamienia	71
Jacek Woźny Pradolina Brdy w pradziejach (najstarsze struktury osadnicze)	83
Maciej Kaczmarek Pradolina Odry jako szlak dalekosiężnej wymiany w epoce brązu – perspektywa lubusko-wielkopolska	91
Jacek Gackowski Fordońskie zakole Wisły w młodszej epoce brązu i na początku epoki żelaza. Bariera cywilizacyjna czy zwornik regionalnej przestrzeni kulturowo-osadniczej?	103
Anna Rembisz-Lubiejewska Rola Wisły w rozwoju społeczności „popielnicowych” Kotliny Grudziądzkiej	113
Piotr Fudziński Dolina rzeki Wierzycy wraz z dopływami w późnej epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza	125
Danuta Król Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne na obszarach przylegających do pradolin rzek Płutnicy, Czarnej Wody i Redy	143
Ewa Bokiniec, Aldona Garbacz-Klempka Na skraju Pradoliny Wisły – materiały kultury wielbarskiej z Rzęczkowa, pow. toruński, w świetle kontaktów kulturowych	165

Tadeusz Grabarczyk Rozwój osadnictwa pradziejowego nad środkową Wdą	191
Ewa Fudzińska Osadnictwo pradziejowe między Wisłą a Nogatem	197
Magdalena Mączyńska, Ireneusz Jakubczyk Cmentarzysko kultury wielbarskiej w Babim Dole-Borczu, pow. Kartuzy, stan. 2. Wstępne podsumowanie wyników badań	213
Anna Strobin, Ireneusz Jakubczyk Materiały z młodszego okresu przedrzymskiego na stanowisku 2. w Babim Dole-Borczu, powiat kartuski	223
Bartłomiej Rogalski Dolne Nadodrze w okresie wpływów rzymskich – wpływy i nurty kulturowe	239
Henryk Machajewski Pradolina środkowej Parsęty u schyłku starożytności i na początku wczesnego średniowiecza (II/III w. – VII/VIII w. n.e.)	273
Wojciech Chudziak, Ewelina Siemianowska Z badań nad systemem komunikacji we wczesnym średniowieczu	293
Jacek Bojarski, Wojciech Chudziak, Marcin Weinkauff Góra Św. Wawrzyńca w Kałdusie we wczesnym średniowieczu – na skrzyżowaniu szlaków dalekosiężnych	301
Wojciech Chudziak, Piotr Błędowski Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Pawłótku – „wrota” do Pomorza Wschodniego	315
Wojciech Chudziak, Ryszard Kaźmierczak Wyspa w Żółtym na Jeziorze Zarańskim w okresie wczesnego średniowiecza – „brama” do Pomorza Zachodniego	327
Mariusz Ziółkowski, Jan Szymański, Maciej Sobczyk Cmentarzysko kurhanowe w Lewinie: przyczynek do dyskusji na temat wczesnośredniowiecznych obrządków pogrzebowych	341
Aneks 2	
Mirosław Parafiniuk, Tomasz Janus Badanie materiału kurhanowego Lewino	363
Sławomir Wadył Nadnogacki kompleks osadniczy w Węgrach we wczesnym średniowieczu. Geneza, rola i związki kulturowe	369
Lech Czerniak Pradoliny pomorskich rzek. Kontakty kulturowe i handlowe społeczeństw w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Podsumowanie konferencji	381
Lista uczestników	385